

Factors Affecting Human Trafficking in Sistan and Baluchestan Province

Hamed. Javadi¹, Ali Akbar. Amini^{2*}, Hamid. Saeedi Javadi¹

¹ Department of Political Science, Ma.C., Islamic Azad University, Mashhad, Iran

² Department of Political Science, SR.C, Islamic Azad University, Tehran, Iran

* Corresponding author email address: Ali.Amini@iauctb.ac.ir

Article Info

Article type:

Original Research

How to cite this article:

Javadi, H., Amini, A. A., & Saeedi Javadi, H. (2026). Factors Affecting Human Trafficking in Sistan and Baluchestan Province. *Journal of Social-Political Studies of Iran's Culture and History*, 5(2), 1-19.

© 2026 the authors. This is an open access article under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0) License.

ABSTRACT

Human trafficking is one of the most complex forms of organized crime and is shaped by a combination of economic, social, geographic, legal, and institutional factors. Due to its transnational and exploitative nature, it produces serious consequences for social security, victims' rights, and the rule of law. Sistan and Baluchestan Province is particularly important in this regard because of its extensive international borders, geographic dispersion, location along migration and transit routes, socioeconomic disparities, and the presence of informal cross-border movements. This study aimed to identify and explain the major factors contributing to the emergence and persistence of human trafficking in Sistan and Baluchestan Province and to analyze the interaction among these factors. The study adopted a descriptive-analytical approach with a focus on the legal, criminological, and social dimensions of human trafficking. The findings indicated that poverty, unemployment, economic insecurity, informal employment, limited public awareness, the vulnerability of women and children, irregular migration, extensive border areas, multiple unofficial routes, insufficient coordination among responsible institutions, difficulties in identifying victims, and the operation of organized criminal networks are among the most important factors contributing to human trafficking in the province. The findings also demonstrated that these factors do not operate independently; rather, they interact and reinforce one another, thereby creating conditions that facilitate the recruitment, transportation, control, and exploitation of victims. The study concludes that an effective response to human trafficking requires a comprehensive and coordinated strategy that simultaneously addresses economic development, reduction of social vulnerability, intelligent border control, victim identification and protection, specialized training of law-enforcement authorities, interagency coordination, and regional cooperation.

Keywords: Human Trafficking, Sistan and Baluchestan, Organized Crime, Social Vulnerability, Border Control, Irregular Migration

EXTENDED ABSTRACT

Human trafficking is one of the most complex forms of contemporary organized crime because it emerges at the intersection of economic deprivation, social vulnerability, migration, weak institutional protection, cross-border mobility, and criminal opportunity structures. Unlike ordinary illegal migration, human trafficking is fundamentally characterized by exploitation, coercion, deception, abuse of vulnerability, or other mechanisms through which individuals are recruited, transported, transferred, harbored, or received for exploitative purposes. This distinction is especially important in border regions where irregular migration and trafficking may overlap in practice but remain legally and criminologically distinct. Human trafficking has serious consequences not only for individual victims but also for public security, social trust, the rule of law, and the integrity of national and transnational legal systems ([Assar & Bayabani, 2007](#)). In Iran, the criminalization of trafficking has developed within the broader framework of criminal policy and the need to confront organized and transnational crime ([Habibzadeh et al., 2009](#)). The issue becomes particularly significant in Sistan and Baluchestan Province because of its extensive international borders, dispersed settlements, strategic transit position, socioeconomic disparities, and proximity to migration routes connecting Iran with neighboring countries. These characteristics do not themselves produce trafficking, but they may create an enabling environment when combined with unemployment, poverty, informal labor, weak social protection, irregular migration, and organized criminal networks. International and regional studies likewise indicate that border regions exposed to migration, economic insecurity, and uneven law-enforcement capacity are more vulnerable to trafficking activities ([Koulayi, 2007](#)). Accordingly, the present study sought to identify and analyze the principal economic, social, geographic, legal, institutional, and transnational factors contributing to human trafficking in Sistan and Baluchestan Province and to explain how these factors interact rather than operate independently.

From a theoretical perspective, the study conceptualizes human trafficking as a multilevel phenomenon that cannot be adequately explained through a single causal model. Socioecological approaches emphasize that trafficking risks emerge through interaction among individual, family, community, and structural factors, and that effective prevention must therefore address vulnerabilities and protective factors simultaneously ([Hopper, 2024](#)). Economic hardship, for example, may increase susceptibility to deceptive job offers, but poverty alone does not automatically result in victimization. Rather, vulnerability intensifies when economic deprivation is accompanied by unemployment, limited educational opportunities, family instability, lack of legal knowledge, weak access to social services, and exposure to recruiters or criminal intermediaries. Social disorganization theory is also relevant because areas characterized by population mobility, marginalization, weak local institutions, and low informal social control may provide favorable conditions for trafficking networks. Rational choice theory helps explain the behavior of offenders who may perceive trafficking as highly profitable when the expected economic returns exceed the perceived risk of detection, prosecution, or asset seizure. This is particularly important in organized trafficking networks in which recruitment, transportation, documentation, accommodation, and exploitation may be distributed among several actors. The characterization of human trafficking as organized crime therefore requires attention not only to direct perpetrators but also to facilitators, financiers, intermediaries, and beneficiaries of exploitation ([Nourmohammadzadeh, 2024](#)). In addition, routine activity theory suggests that trafficking becomes more likely where motivated offenders encounter vulnerable targets in the absence of capable guardianship. Within Sistan and Baluchestan, such

guardianship may be weakened in remote border areas where administrative presence, formal employment regulation, and access to protective services are uneven.

Economic conditions constitute one of the most significant dimensions affecting human trafficking in the province. Limited employment opportunities, unstable income, informal labor relations, and economic marginalization may increase the attractiveness of offers promising employment, migration, marriage, or higher earnings outside the local community. Trafficking networks can exploit such expectations by presenting deceptive opportunities that initially appear voluntary but later involve debt bondage, restriction of movement, confiscation of identity documents, threats, forced labor, sexual exploitation, or other forms of coercive control. The informal economy is particularly relevant because unregistered employment and weak contractual protections make it more difficult to distinguish legitimate labor mobility from exploitative arrangements. Comparative and domestic legal studies have repeatedly emphasized that trafficking often develops through apparently legitimate transactions that conceal exploitative intent (Bonyadi, 2010). In this context, young people facing unemployment or limited prospects for social mobility may become especially vulnerable to recruiters. Economic vulnerability is further intensified when individuals lack access to reliable information about employment agencies, migration procedures, or legal protections. The risks are not limited to economically disadvantaged residents of the province; migrants and undocumented persons passing through the region may also be exposed to coercion and exploitation. A person may initially agree to pay a facilitator for transportation across a border but later become subjected to forced labor, extortion, or other exploitative conditions. This transition from migrant smuggling to human trafficking is legally important because initial consent does not eliminate victim status when coercion, deception, or abuse of vulnerability subsequently emerges (Eyni, 2011). For this reason, law-enforcement authorities require specialized capacity to identify trafficking victims among irregular migrants rather than treating all cross-border movement as a homogeneous immigration violation.

Geographic and transnational conditions form another major dimension of the problem. Sistan and Baluchestan has long land borders, extensive desert and mountainous areas, scattered settlements, and multiple formal and informal routes of movement. These geographic characteristics increase the logistical complexity of comprehensive border monitoring and may be exploited by criminal groups seeking to move persons outside established checkpoints. Similar dynamics have been observed in other regions where migration corridors and porous borders intersect with socioeconomic instability and transnational criminal activity (Koulayi, 2007). However, geography should be understood as a facilitating condition rather than an independent cause. A long border does not necessarily generate trafficking if surveillance, intelligence-sharing, community cooperation, and cross-border coordination are effective. Conversely, even sophisticated domestic enforcement may have limited effects when trafficking networks operate across several jurisdictions. Regional cooperation is therefore critical. Previous studies of regional initiatives against trafficking indicate that information exchange, judicial cooperation, harmonization of procedures, coordinated border management, and shared victim-protection mechanisms are essential components of an effective response (Sheikh al-Islami & Khorrami, 2014). International approaches similarly emphasize that trafficking cannot be addressed through unilateral criminal enforcement alone because offenders may recruit in one country, transport through another, and exploit victims in a third (Shayegan, 2010). In the context of Sistan and Baluchestan, this means that provincial and national anti-trafficking strategies should be linked to broader regional frameworks that facilitate the identification of

networks, tracing of routes, verification of identities, return of victims, and prosecution of cross-border offenders.

Legal and institutional factors also strongly influence the persistence or containment of human trafficking. Iran has developed legal mechanisms for criminalizing trafficking and prosecuting offenders, yet the changing nature of trafficking requires continuous attention to implementation, interpretation, and institutional coordination (Zagheli, 2015). One of the key challenges lies in distinguishing victims from offenders or irregular migrants, particularly when victims initially consented to travel or lack documentation. A system that focuses exclusively on immigration status may fail to recognize coercion or exploitation and may consequently punish individuals who should instead receive protection. Victim-centered approaches emphasize the importance of legal assistance, safe accommodation, psychological services, medical care, confidentiality, and protection from retaliation (Eyni, 2011). Law-enforcement effectiveness likewise depends on specialized training, interagency cooperation, and the capacity to identify complex trafficking patterns rather than relying only on visible cases of abduction or confinement. Research on contemporary anti-trafficking strategies shows that enforcement is more effective when police and judicial authorities are trained to recognize indicators of coercion, financial control, deceptive recruitment, and trauma-related behavior (Thammasiri, 2024). Social attitudes are also relevant because stigma and victim blaming may discourage survivors from reporting abuse or cooperating with authorities. Recent research demonstrates that perceptions of vulnerability and emotional responses can affect the degree to which trafficking survivors are blamed for their exploitation (Wiener et al., 2024). This suggests that public education should address not only legal definitions but also misconceptions about consent, coercion, and victim responsibility. Institutional responses in Sistan and Baluchestan should therefore integrate law enforcement, border control, social welfare, judicial authorities, health services, and community organizations rather than operating through fragmented and isolated interventions.

The analysis further indicates that the most effective policy response should be comprehensive, prevention-oriented, and sensitive to local conditions. Economic development initiatives should reduce structural vulnerabilities by expanding secure employment opportunities, improving vocational training, and decreasing dependence on informal and unregulated work. Social prevention should strengthen family and community support systems, increase awareness of deceptive recruitment practices, and provide accessible information regarding safe migration and legal employment. Border management should become increasingly intelligence-led and technology-assisted while maintaining cooperation with local communities that often possess valuable knowledge about changing routes and trafficking patterns. Criminal justice policies should focus on dismantling entire networks rather than only arresting low-level transporters, with greater attention to financial investigation, asset tracing, communication analysis, and identification of organizers and beneficiaries. Because trafficking is often organized through flexible networks, legal and investigative strategies must reflect its organizational character (Nourmohammadzadeh, 2024). At the same time, prevention should not stigmatize border communities, ethnic groups, migrants, or informal workers. Effective intervention requires distinguishing between ordinary cross-border social and economic activity and criminal exploitation. Protective policies should ensure that victims can report abuse without fear of punishment, retaliation, deportation, or social exclusion. In this respect, a locally grounded anti-trafficking strategy should combine structural development, community education, victim protection, specialized policing, judicial coordination, and regional cooperation within a unified framework.

In conclusion, human trafficking in Sistan and Baluchestan Province should be understood as the product of interacting vulnerabilities and opportunities rather than a single economic, geographic, or legal cause. Economic hardship, unemployment, informal labor, migration pressures, social vulnerability, limited public awareness, extensive border geography, institutional fragmentation, and transnational criminal networks can reinforce one another and create conditions in which recruitment, transportation, and exploitation become more feasible. Effective prevention therefore requires moving beyond a predominantly reactive and punitive approach toward a coordinated strategy that reduces victim vulnerability, increases the risks and costs faced by trafficking networks, improves victim identification and protection, and strengthens interagency and cross-border cooperation. Particular emphasis should be placed on data-driven monitoring, specialized training, safe reporting mechanisms, community participation, employment creation, and the development of integrated protection services. Such an approach can contribute not only to reducing trafficking but also to strengthening social security, public trust, human dignity, and the rule of law in one of Iran's most strategically important border provinces.

عوامل مؤثر بر قاجاق انسان در استان سیستان و بلوچستان

حامد جوادی^۱، علی اکبر امینی^{۲*}، حمید سعیدی جوادی^۳

۱. گروه علوم سیاسی، واحد مشهد، دانشگاه آزاد اسلامی، مشهد، ایران
 ۲. گروه علوم سیاسی، واحد علوم و تحقیقات تهران، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

*ایمیل نویسنده مسئول: Ali.Amini@iauctb.ac.ir

اطلاعات مقاله

چکیده

نوع مقاله

پژوهشی/اصیل

نحوه استناد به این مقاله:

جوادی، حامد، امینی، علی اکبر، و سعیدی جوادی، حمید. (۱۴۰۵). عوامل مؤثر بر قاجاق انسان در استان سیستان و بلوچستان. *مطالعات سیاسی-اجتماعی تاریخ و فرهنگ ایران*، ۵(۲)، ۱۹-۱.

© ۱۴۰۵ تمامی حقوق انتشار این مقاله متعلق به نویسنده است. انتشار این مقاله به صورت دسترسی آزاد مطابق با گواهی (CC BY-NC 4.0) صورت گرفته است.

قاجاق انسان یکی از پیچیده‌ترین اشکال جرایم سازمان‌یافته است که تحت تأثیر مجموعه‌ای از عوامل اقتصادی، اجتماعی، جغرافیایی، حقوقی و نهادی شکل می‌گیرد و به دلیل ماهیت فرامرزی و بهره‌کشانه خود، پیامدهای گسترده‌ای برای امنیت اجتماعی، حقوق قربانیان و حاکمیت قانون به همراه دارد. استان سیستان و بلوچستان به دلیل برخورداری از مرزهای طولانی، پراکندگی جغرافیایی، قرارگرفتن در مسیرهای مهاجرتی و ترانزیتی، وجود برخی نابرابری‌های اقتصادی و اجتماعی و فعالیت شبکه‌های غیررسمی جابه‌جایی، از جمله مناطقی است که مطالعه عوامل مؤثر بر قاجاق انسان در آن از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. هدف این پژوهش، شناسایی و تبیین مهم‌ترین عوامل مؤثر بر شکل‌گیری و استمرار قاجاق انسان در استان سیستان و بلوچستان و تحلیل نحوه تعامل میان این عوامل است. پژوهش با رویکردی توصیفی - تحلیلی و با تمرکز بر ابعاد حقوقی، جرم‌شناختی و اجتماعی این پدیده انجام شده است. یافته‌ها نشان می‌دهد که فقر، بیکاری، ناامنی اقتصادی، اشتغال غیررسمی، ضعف آگاهی عمومی، آسیب‌پذیری زنان و کودکان، مهاجرت نامنظم، گستردگی مرزها، تعدد مسیرهای غیررسمی، ضعف هماهنگی میان نهادهای مسئول، دشواری شناسایی قربانیان و فعالیت شبکه‌های سازمان‌یافته از مهم‌ترین عوامل مؤثر بر قاجاق انسان در استان هستند. همچنین، مشخص شد که این عوامل به صورت مستقل عمل نمی‌کنند، بلکه در تعامل با یکدیگر زمینه جذب، انتقال و بهره‌کشی از قربانیان را فراهم می‌سازند. بر این اساس، مقابله مؤثر با قاجاق انسان نیازمند رویکردی جامع است که در آن توسعه اقتصادی، کاهش آسیب‌پذیری اجتماعی، تقویت کنترل هوشمند مرزی، حمایت از قربانیان، آموزش تخصصی ضابطان، همکاری میان نهادهای داخلی و توسعه همکاری‌های منطقه‌ای به صورت همزمان مورد توجه قرار گیرد.

کلیدواژگان: قاجاق انسان، سیستان و بلوچستان، جرایم سازمان‌یافته، آسیب‌پذیری اجتماعی، کنترل مرزی، مهاجرت غیرقانونی

مقدمه

قاچاق انسان یکی از پیچیده‌ترین اشکال جرایم سازمان‌یافته معاصر است که در نقطه تلاقی مسائل اقتصادی، اجتماعی، حقوقی، امنیتی، فرهنگی و جغرافیایی شکل می‌گیرد و به همین دلیل نمی‌توان آن را صرفاً به‌عنوان یک رفتار مجرمانه منفرد یا محصول تصمیم فردی مرتکبان تفسیر کرد. این پدیده در بسیاری از کشورها در قالب شبکه‌هایی سازمان‌یافته فعالیت می‌کند که از آسیب‌پذیری گروه‌های اجتماعی، ضعف نظارت مرزی، نابرابری اقتصادی، مهاجرت نامنظم، بیکاری، فقر و نبود حمایت مؤثر از قربانیان بهره می‌گیرند. در مفهوم حقوقی و جرم‌شناختی، قاچاق انسان معمولاً شامل مجموعه‌ای از اقدامات از قبیل جذب، انتقال، جابه‌جایی، پناه‌دادن یا تحویل گرفتن اشخاص از طریق تهدید، اجبار، فریب، سوءاستفاده از قدرت یا بهره‌برداری از وضعیت آسیب‌پذیر آنان با هدف استثمار است. از این‌رو، عنصر استثمار در تمایز قاچاق انسان از بسیاری از اشکال دیگر جابه‌جایی غیرقانونی اشخاص اهمیت اساسی دارد. مطالعات حقوقی نیز نشان داده‌اند که قاچاق انسان را باید در پیوند با حقوق بنیادین انسان، کرامت انسانی و تعهد دولت‌ها به پیشگیری، تعقیب مرتکبان و حمایت از قربانیان تحلیل کرد (Assar & Bayabani, 2007). همین ویژگی چندبعدی موجب شده است که مقابله با این جرم نه‌تنها به سیاست جنایی کارآمد، بلکه به سیاست‌گذاری اجتماعی، اقتصادی، مرزی و حمایتی منسجم نیز نیاز داشته باشد.

گسترش قاچاق انسان در جهان تا حد زیادی با تحولات ناشی از جهانی‌شدن، افزایش تحرک جمعیت، تشدید نابرابری‌های اقتصادی، بحران‌های سیاسی و امنیتی، رشد مهاجرت‌های اجباری و توسعه شبکه‌های فراملی جرم ارتباط یافته است. در چنین شرایطی، مرزهای جغرافیایی تنها به‌عنوان خطوط جداکننده کشورها عمل نمی‌کنند، بلکه در برخی مناطق به فضاهایی برای شکل‌گیری اقتصادهای رسمی و غیررسمی، مهاجرت، مبادلات تجاری و در مواردی فعالیت شبکه‌های مجرمانه تبدیل می‌شوند. به همین دلیل، مناطق مرزی بیش از سایر مناطق می‌توانند در معرض اشکال متنوعی از قاچاق اشخاص قرار گیرند. پژوهش‌های مرتبط با آسیای مرکزی نشان داده‌اند که ضعف اقتصادی، مهاجرت نیروی کار، ناامنی شغلی و وجود مسیرهای عبور منطقه‌ای از جمله عواملی هستند که زمینه فعالیت شبکه‌های قاچاق انسان را افزایش می‌دهند (Koulayi, 2007). همچنین، اقدامات کشورهای عضو سازمان‌های منطقه‌ای علیه قاچاق انسان نشان داده است که ماهیت فرامرزی این جرم ضرورت همکاری چندجانبه، تبادل اطلاعات و هماهنگی امنیتی و قضایی را افزایش می‌دهد (Sheikh al-Islami & Khorrami, 2014). از این منظر، بررسی استان‌های مرزی ایران، به‌ویژه استان سیستان و بلوچستان، اهمیت ویژه‌ای در تحلیل داخلی قاچاق انسان پیدا می‌کند.

استان سیستان و بلوچستان به دلیل برخورداری از مرزهای طولانی زمینی با کشورهای همجوار، پراکندگی سکونتگاه‌ها، فاصله زیاد برخی مناطق از مراکز اداری، وجود مسیرهای رسمی و غیررسمی تردد و پیوندهای تاریخی، قومی، اجتماعی و اقتصادی میان جوامع دو سوی مرز، دارای شرایط خاصی است که مطالعه جرایم فرامرزی در آن را ضروری می‌سازد. موقعیت جغرافیایی استان به‌گونه‌ای است که هم می‌تواند بخشی از مسیر ورود و خروج افراد باشد و هم در برخی موارد به‌عنوان فضای واسطه برای انتقال انسان میان کشورهای منطقه و سایر نقاط کشور مورد استفاده قرار گیرد. با وجود این، تحلیل قاچاق انسان در این استان نباید صرفاً به عامل مرز محدود شود. شرایط اقتصادی، میزان دسترسی به فرصت‌های شغلی پایدار، توزیع خدمات اجتماعی، نابرابری‌های منطقه‌ای، وضعیت مهاجران و پناهجویان، آسیب‌پذیری زنان و کودکان، میزان آگاهی عمومی از شیوه‌های جذب قربانیان و کارآمدی سازوکارهای رسمی شناسایی و حمایت از قربانیان از جمله عوامل دیگری هستند که می‌توانند با موقعیت مرزی استان ترکیب شوند و زمینه وقوع جرم را افزایش دهند.

از دیدگاه سیاست جنایی، قاچاق انسان تنها زمانی به طور مؤثر کنترل می شود که قانون گذار علاوه بر جرم انگاری رفتارهای اصلی، تمامی مراحل تشکیل شبکه، سازمان دهی، انتقال، بهره کشی و سودآوری ناشی از قاچاق را نیز مورد توجه قرار دهد. بررسی جایگاه قاچاق انسان در حقوق کیفری ایران نشان می دهد که قانون گذار درصدد شناسایی این رفتار به عنوان جرم و ایجاد زمینه برای واکنش کیفری علیه مرتکبان بوده است (Habibzadeh et al., 2009). با این حال، پیچیدگی ساختار شبکه های قاچاق، استفاده از واسطه ها، تغییر مستمر شیوه های جذب قربانیان و دشواری اثبات رابطه میان مرتکبان اصلی و عوامل اجرایی می تواند اجرای قوانین را دشوار کند. مطالعه جرم انگاری قاچاق انسان به عنوان جرم سازمان یافته نیز نشان می دهد که تمرکز صرف بر مرتکب مستقیم، بدون توجه به ساختار شبکه ای و اقتصادی جرم، نمی تواند تمامی ابعاد آن را پوشش دهد (Nourmohammadzadeh, 2024). بنابراین، در منطقه ای مانند سیستان و بلوچستان، تحلیل حقوقی باید با شناخت ساختارهای اجتماعی، اقتصادی و مرزی همراه باشد.

یکی از مهم ترین ویژگی های قاچاق انسان آن است که قربانیان این جرم در بسیاری از موارد از گروه های دارای قدرت اجتماعی و اقتصادی پایین تر هستند. این افراد ممکن است به دلیل نیاز اقتصادی، فقدان فرصت های شغلی، وعده اشتغال، ازدواج، مهاجرت یا زندگی بهتر وارد فرایندی شوند که در ابتدا ماهیت واقعی آن برایشان روشن نیست. در بسیاری از موارد، مرتکبان از روش های مبتنی بر فریب و سوءاستفاده از وضعیت آسیب پذیر استفاده می کنند و همین مسئله شناسایی قربانی را از مهاجر غیرقانونی یا فردی که ظاهراً با رضایت اولیه سفر کرده است دشوار می سازد. رویکردهای جدید پیشگیری از قاچاق انسان نیز بر این نکته تأکید دارند که عوامل خطر در سطوح فردی، خانوادگی، اجتماعی و ساختاری به صورت همزمان عمل می کنند و سیاست های پیشگیرانه باید همه این سطوح را پوشش دهند (Hopper, 2024). بر این اساس، فقر به تنهایی علت قاچاق نیست، بلکه هنگامی اهمیت جرمزا پیدا می کند که با ضعف حمایت خانوادگی، نبود فرصت شغلی، مهاجرت اجباری، تبعیض، ناآگاهی و فعالیت شبکه های سازمان یافته همراه شود.

در کنار عوامل اقتصادی و اجتماعی، ضعف حمایت از قربانیان نیز می تواند به استمرار قاچاق انسان منجر شود. قربانیانی که پس از رهایی از شبکه قاچاق با نبود پناهگاه، مشکلات حقوقی، انگ اجتماعی، فقدان حمایت روانی یا خطر انتقام مرتکبان مواجه می شوند، ممکن است دوباره در چرخه استثمار قرار گیرند. از همین رو، در اسناد فراملی، حمایت از قربانیان یکی از ارکان سیاست مقابله با قاچاق انسان محسوب می شود (Eyni, 2011). این حمایت صرفاً به حفاظت فیزیکی محدود نیست و باید شامل خدمات درمانی، روان شناختی، حقوقی، اجتماعی و امکان بازگشت ایمن و پایدار به زندگی عادی باشد. در استان سیستان و بلوچستان، که بخشی از قربانیان بالقوه ممکن است فاقد مدارک هویتی یا اقامتی کافی باشند، مسئله شناسایی و حمایت می تواند پیچیده تر شود و همین امر ضرورت ایجاد سازوکارهای تخصصی برای تفکیک قربانی از مرتکب یا مهاجر غیرمجاز را افزایش می دهد.

تجربه بین المللی نیز نشان می دهد که افزایش شدت مجازات ها به تنهایی نمی تواند قاچاق انسان را مهار کند. حتی در کشورهایی که قوانین کیفری گسترده ای علیه قاچاق جنسی یا سایر اشکال استثمار وجود دارد، اگر سازوکارهای شناسایی شبکه ها، جمع آوری اطلاعات، حفاظت از قربانیان و همکاری میان نهادهای پلیسی و قضایی ضعیف باشد، اجرای قانون با محدودیت روبه رو می شود (Thammasiri, 2024). افزون بر این، برخی نگرش های اجتماعی می تواند موجب سرزنش قربانی شود و مانع گزارش جرم یا همکاری او با نهادهای رسمی گردد. پژوهش های اخیر نشان داده اند که نحوه درک آسیب پذیری قربانی و تنظیم واکنش های هیجانی افراد می تواند بر میزان سرزنش قربانیان قاچاق جنسی اثر بگذارد (Wiener et al., 2024). بنابراین، مبارزه با قاچاق انسان نیازمند تغییر نگرش اجتماعی در کنار اصلاح قوانین و تقویت ظرفیت اجرایی است.

در ایران نیز مطالعات مختلفی از منظر حقوق کیفری، جرم‌شناسی و سیاست جنایی به قاچاق انسان پرداخته‌اند و بر لزوم هماهنگی میان قواعد داخلی و تعهدات بین‌المللی تأکید داشته‌اند. بررسی سیاست جنایی ایران در زمینه قاچاق انسان نشان داده است که مقابله مؤثر با این جرم مستلزم توجه همزمان به پیشگیری، تعقیب و حمایت است (Zagheli, 2015). برخی مطالعات نیز بر اهمیت نقش مراجع قضایی و ظرفیت نهادهای بین‌المللی در مقابله با اشکال شدید و سازمان‌یافته قاچاق انسان تأکید کرده‌اند (Zaghei, 2009). با وجود این، تمرکز بسیاری از پژوهش‌ها بر ابعاد کلی حقوقی یا بین‌المللی قاچاق انسان بوده و شرایط منطقه‌ای و محلی که می‌تواند شدت و شکل وقوع جرم را متفاوت سازد، کمتر به‌صورت مستقل بررسی شده است.

سیستان و بلوچستان از این نظر اهمیت ویژه‌ای دارد که مجموعه‌ای از عوامل ساختاری می‌توانند در آن به‌صورت همزمان عمل کنند. مرز طولانی، تردد فرامرزی، آسیب‌پذیری برخی گروه‌های اجتماعی، تفاوت سطح توسعه میان مناطق، اقتصاد غیررسمی، مهاجرت و دشواری نظارت یکپارچه بر برخی مسیرها می‌تواند محیطی ایجاد کند که شبکه‌های قاچاق از آن بهره‌برداری کنند. با این حال، نسبت دادن قاچاق انسان به ویژگی‌های فرهنگی یا قومی منطقه رویکردی غیرعلمی و تقلیل‌گرایانه خواهد بود. مسئله اصلی، شناسایی ساختارهایی است که امکان سوءاستفاده مجرمان از شرایط موجود را فراهم می‌کنند. بر همین اساس، هدف این پژوهش بررسی و تبیین عوامل اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، جغرافیایی، حقوقی و نهادی مؤثر بر شکل‌گیری و استمرار قاچاق انسان در استان سیستان و بلوچستان و ارائه چارچوبی برای فهم روابط میان این عوامل است.

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

قاچاق انسان از جمله مفاهیمی است که در ادبیات حقوقی و جرم‌شناختی معاصر از تعاریف محدود و صرفاً ناظر بر انتقال اشخاص عبور کرده و به مفهومی چندلایه تبدیل شده است که فرایند جذب، انتقال، کنترل و بهره‌کشی را دربرمی‌گیرد. در گذشته، بخشی از مباحث مربوط به قاچاق انسان با مفاهیمی مانند برده‌داری، انتقال غیرقانونی زنان یا مهاجرت غیرقانونی درآمیخته بود، اما توسعه اسناد بین‌المللی و قوانین داخلی موجب شد مرزهای مفهومی روشن‌تری میان این پدیده‌ها شکل گیرد. در قاچاق انسان، هدف نهایی معمولاً بهره‌کشی از فرد است؛ بنابراین، حتی اگر جابه‌جایی قربانی از مرز بین‌المللی صورت نگیرد، تحقق جرم در صورت وجود سایر عناصر امکان‌پذیر است. از سوی دیگر، رضایت اولیه قربانی به جابه‌جایی یا پذیرش یک فرصت شغلی زمانی که از طریق فریب، سوءاستفاده از وضعیت آسیب‌پذیر یا اجبار به استثمار منتهی می‌شود، لزوماً مانع تحقق قاچاق انسان نیست. تحلیل‌های حقوقی داخلی نیز تأکید کرده‌اند که فهم صحیح عناصر مادی و معنوی قاچاق انسان برای تفکیک آن از جرایم مشابه ضروری است (Bonyadi, 2010).

تمایز میان قاچاق انسان و قاچاق مهاجران یکی از مهم‌ترین مباحث نظری در این زمینه است. در قاچاق مهاجران، معمولاً رابطه میان فرد و قاچاقچی پس از عبور از مرز پایان می‌یابد و انگیزه اصلی ارائه خدمات غیرقانونی برای ورود به کشور مقصد در برابر دریافت پول است؛ اما در قاچاق انسان، رابطه بهره‌کشان پس از انتقال ادامه می‌یابد و قاچاقچی از کار، بدن، خدمات یا وضعیت قربانی سود می‌برد. این تفاوت در مناطق مرزی اهمیت خاصی دارد، زیرا ممکن است یک فرایند در ابتدا به‌صورت مهاجرت غیرقانونی یا انتقال داوطلبانه آغاز شود اما در ادامه به بهره‌کشی و قاچاق انسان تبدیل گردد. چنین وضعیتی موجب می‌شود تشخیص دقیق ماهیت پرونده برای ضابطان و مقامات قضایی دشوار باشد. پژوهش‌های حقوقی ایران نیز بر اهمیت تعریف دقیق و جلوگیری از خلط مفاهیم در اعمال مقررات کیفری تأکید کرده‌اند (Habibzadeh et al., 2009).

از دیدگاه جرم‌شناختی، نظریه فشار اجتماعی یکی از چارچوب‌های قابل استفاده برای تبیین زمینه‌های قاچاق انسان است. بر اساس این رویکرد، زمانی که افراد یا گروه‌ها با فاصله میان اهداف اجتماعی مطلوب و ابزارهای مشروع دستیابی به آن اهداف مواجه می‌شوند، احتمال

سوق یافتن به مسیرهای غیرقانونی افزایش می‌یابد. این نظریه را می‌توان هم درباره برخی مرتکبان محلی و هم درباره قربانیان بالقوه به کار برد. در مناطقی که فرصت‌های شغلی محدود، درآمدهای پایدار اندک و امکان ارتقای اقتصادی محدود است، شبکه‌های قاچاق می‌توانند از وعده‌های شغلی و درآمدی برای جذب قربانیان استفاده کنند. در سوی دیگر، برخی افراد ممکن است به دلیل سود اقتصادی بالا و خطر ادراک‌شده پایین، به همکاری با شبکه‌های انتقال یا استثمار گرایش پیدا کنند. پژوهش‌های مربوط به قاچاق انسان در سطح منطقه‌ای نیز نشان داده‌اند که نابسامانی اقتصادی و نبود فرصت‌های مشروع می‌تواند یکی از زمینه‌های مهم گسترش این جرم باشد (Koulayi, 2007).

نظریه بی‌سازمانی اجتماعی نیز چارچوب مهم دیگری برای تحلیل قاچاق انسان در مناطق حاشیه‌ای و مرزی فراهم می‌کند. بر اساس این نظریه، ضعف انسجام اجتماعی، تحرک بالای جمعیت، محرومیت اقتصادی و ضعف نهادهای محلی می‌تواند ظرفیت کنترل غیررسمی رفتارهای مجرمانه را کاهش دهد. منظور از کنترل غیررسمی تنها نقش پلیس یا دستگاه قضایی نیست، بلکه شبکه‌های اجتماعی، خانواده، مدرسه، نهادهای محلی و اعتماد اجتماعی نیز در جلوگیری از جذب افراد به شبکه‌های مجرمانه نقش دارند. هرگاه این ساختارها تضعیف شوند، امکان فعالیت شبکه‌هایی که از نیازهای اقتصادی و اجتماعی افراد سوءاستفاده می‌کنند افزایش می‌یابد. رویکرد اجتماعی - بوم‌شناختی به پیشگیری از قاچاق نیز بر همین تعامل میان سطوح فردی، خانوادگی، اجتماعی و ساختاری تأکید دارد (Hopper, 2024).

در نظریه فعالیت روزمره، وقوع جرم نیازمند همزمانی سه عامل است: وجود مرتکب بانگیزه، هدف مناسب و فقدان حفاظت مؤثر. این چارچوب در تحلیل قاچاق انسان کاربرد زیادی دارد. فردی که در وضعیت اقتصادی یا اجتماعی آسیب‌پذیر قرار دارد، ممکن است به‌عنوان هدف مناسب برای قاچاقچیان تلقی شود و ضعف نظارت رسمی یا غیررسمی می‌تواند فرصت لازم را برای جذب یا انتقال وی فراهم کند. در مناطق مرزی، مسیرهای دشوار کنترل، تردهای گسترده و ارتباطات فرامرزی می‌توانند فرصت‌های بیشتری برای شبکه‌های مجرمانه ایجاد کنند. از این منظر، کاهش قاچاق انسان تنها با افزایش مجازات مرتکب محقق نمی‌شود، بلکه باید از طریق کاهش آسیب‌پذیری افراد و افزایش ظرفیت مراقبت و نظارت نیز فرصت جرم محدود گردد.

نظریه انتخاب عقلانی نیز رفتار قاچاقچیان را از منظر محاسبه سود و هزینه تحلیل می‌کند. قاچاق انسان می‌تواند برای شبکه‌های مجرمانه سودآور باشد، زیرا برخلاف برخی کالاهای غیرقانونی، قربانی ممکن است بارها مورد بهره‌برداری قرار گیرد. هنگامی که منافع مورد انتظار بالا و احتمال شناسایی، دستگیری، محکومیت یا مصادره منافع پایین باشد، جذابیت اقتصادی جرم افزایش می‌یابد. از این رو، سیاست جنایی مؤثر باید هزینه ارتکاب جرم را در تمامی مراحل شبکه افزایش دهد. جرم‌انگاری قاچاق انسان به‌عنوان جرم سازمان‌یافته بر ضرورت توجه به ساختار شبکه و منافع اقتصادی حاصل از آن تأکید دارد (Nourmohammadzadeh, 2024). این رویکرد در استان‌های مرزی اهمیت بیشتری دارد، زیرا ممکن است مرتکبان در حوزه‌های قضایی مختلف فعالیت کنند و دسترسی به سطوح بالاتر شبکه دشوارتر باشد.

از منظر نظریه آسیب‌پذیری، قاچاقچیان معمولاً افراد را به‌طور تصادفی انتخاب نمی‌کنند، بلکه گروه‌هایی را هدف قرار می‌دهند که امکان مقاومت یا دسترسی آنان به منابع حمایتی کمتر است. فقر، بی‌خانمانی، فقدان حمایت خانوادگی، خشونت خانوادگی، مهاجرت، نداشتن مدارک هویتی، ناآگاهی حقوقی و وابستگی اقتصادی می‌تواند آسیب‌پذیری را افزایش دهد. پژوهش‌های جدید درباره قربانیان قاچاق جنسی نشان می‌دهد که نگرش جامعه نسبت به قربانیان می‌تواند به‌طور مستقیم بر کیفیت حمایت از آنان تأثیر بگذارد و سرزنش قربانی سبب تشدید آسیب‌های ثانویه شود (Wiener et al., 2024). بنابراین، سیاست پیشگیری باید علاوه بر مداخله در شرایط اقتصادی و حقوقی، بر کاهش انگ اجتماعی و افزایش شناخت عمومی درباره شیوه‌های فریب و اجبار نیز تمرکز کند.

در ادبیات حقوقی ایران، یکی از مباحث اصلی نحوه پاسخ نظام کیفری به قاچاق انسان بوده است. بررسی‌های انجام‌شده نشان می‌دهد که قانون‌گذاری داخلی تلاش کرده است عناصر اصلی این رفتار را جرم‌انگاری کند، اما همچنان چالش‌هایی در زمینه تعریف برخی اشکال

استثمار، شناسایی قربانیان و هماهنگی مقررات وجود دارد (Zagheli, 2015). مطالعات تطبیقی نیز نشان داده‌اند که تعریف گسترده و دقیق جرم، پیش‌بینی صلاحیت قضایی مناسب و امکان تعقیب اعضای شبکه در مراحل مختلف از الزامات پاسخ کیفری مؤثر است (Bonyadi, 2010). علاوه بر این، توجه صرف به کیفر بدون ایجاد سازوکارهای حمایتی نمی‌تواند اهداف سیاست جنایی را محقق سازد.

حمایت از قربانیان در اسناد بین‌المللی و سیاست‌های نوین ضد قاچاق جایگاه محوری دارد. قربانی قاچاق ممکن است به‌دلیل تهدید، ترس از اخراج، نداشتن مدارک، وابستگی مالی به مرتکبان یا آسیب روانی قادر به همکاری با نهادهای رسمی نباشد. اگر نظام عدالت کیفری چنین فردی را صرفاً به‌عنوان مهاجر غیرقانونی یا ناقض مقررات تلقی کند، احتمال شناسایی شبکه اصلی کاهش می‌یابد. بررسی اسناد فراملی نشان می‌دهد که حمایت حقوقی و اجتماعی از قربانیان نه تنها یک تعهد انسانی، بلکه ابزاری برای بهبود کشف و تعقیب جرم محسوب می‌شود (Eyni, 2011). از این‌رو، ایجاد اعتماد میان قربانی و نهادهای دولتی در مناطق مرزی اهمیت فراوانی دارد.

مطالعات بین‌المللی درباره راهبردهای اجرای قانون نیز نشان می‌دهد که مسئله قاچاق انسان با اقدامات پلیسی سنتی به‌تنهایی قابل حل نیست. برای مثال، بررسی سیاست‌های مقابله با قاچاق جنسی نشان داده است که موفقیت مداخلات به آموزش نیروهای اجرایی، دسترسی به اطلاعات، همکاری میان نهادها و توانایی تمایز قربانی از مرتکب وابسته است (Thammasiri, 2024). علاوه بر آن، تغییر الگوهای ارتباطی و استفاده گسترده از فضای مجازی موجب شده است که مرحله جذب قربانی لزوماً در محیط فیزیکی یا در مناطق مرزی آغاز نشود. قاچاقچیان می‌توانند از شبکه‌های اجتماعی، آگهی‌های شغلی و ارتباطات غیررسمی برای ایجاد اعتماد و انتقال قربانی به مسیر قاچاق استفاده کنند.

بعد بین‌المللی قاچاق انسان نیز در ادبیات موجود به‌طور گسترده مورد توجه قرار گرفته است. تلاش جامعه جهانی برای ایجاد چارچوب‌های هماهنگ مقابله با قاچاق نشان می‌دهد که این جرم نیازمند همکاری مستمر میان کشورهاست (Shayegan, 2010). در مناطق مرزی، حتی قوی‌ترین قوانین داخلی نیز در صورت فقدان همکاری کشور همسایه ممکن است با محدودیت مواجه شوند. تبادل اطلاعات درباره شبکه‌ها، کنترل اسناد، استرداد مرتکبان، شناسایی قربانیان و تسهیل بازگشت ایمن از مهم‌ترین ابعاد همکاری منطقه‌ای است. سازمان‌های منطقه‌ای نیز می‌توانند با تدوین استانداردهای مشترک، آموزش نیروها و تسهیل همکاری قضایی به کاهش خلأهای میان نظام‌های حقوقی کمک کنند (Sheikh al-Islami & Khorrami, 2014).

در مطالعات ایرانی، برخی پژوهشگران قاچاق انسان را از منظر آثار اجتماعی و امنیتی آن بررسی کرده‌اند و بر این باورند که پیامدهای جرم فراتر از آسیب مستقیم به قربانی است (Assar & Bayabani, 2007). فعالیت شبکه‌های قاچاق می‌تواند به رشد اقتصاد زیرزمینی، فساد، جعل اسناد، جرایم مرتبط، بی‌اعتمادی اجتماعی و تضعیف امنیت مرزی منجر شود. بنابراین، هزینه‌های قاچاق انسان تنها بر قربانی تحمیل نمی‌شود، بلکه نظام حقوقی، اقتصادی و امنیتی جامعه نیز از آن متأثر می‌گردد.

با مرور پژوهش‌های پیشین می‌توان دریافت که بخش عمده مطالعات داخلی بر تحلیل حقوقی، جرم‌انگاری، سیاست جنایی یا اسناد بین‌المللی متمرکز بوده‌اند و پژوهش‌های کمتری تلاش کرده‌اند عوامل چندسطحی مؤثر بر قاچاق انسان را در یک استان مرزی مشخص در کنار یکدیگر تحلیل کنند. برخی مطالعات قدیمی‌تر مفهوم و ابعاد جرم را بررسی کرده‌اند (Mo'tamedī & Mostūfī Far, 2009) و برخی دیگر ظرفیت ساختارهای بین‌المللی برای برخورد با این پدیده را مورد ارزیابی قرار داده‌اند (Zaghei, 2009). این ادبیات مبنای مناسبی برای تحلیل حقوقی فراهم می‌کند، اما برای فهم شرایط سیستم و بلوچستان لازم است عوامل اقتصادی، اجتماعی، مرزی، نهادی و منطقه‌ای به‌عنوان یک مجموعه مرتبط بررسی شوند. چنین رویکردی امکان می‌دهد به جای جست‌وجوی یک علت واحد، شبکه‌ای از عوامل زمینه‌ای و تسهیل‌کننده شناسایی شود.

عوامل مؤثر بر قاچاق انسان در استان سیستان و بلوچستان

بررسی عوامل مؤثر بر قاچاق انسان در استان سیستان و بلوچستان نشان می‌دهد که این پدیده را نمی‌توان به یک متغیر منفرد مانند فقر، مرز یا مهاجرت فروکاست. قاچاق انسان زمانی شکل می‌گیرد که مجموعه‌ای از عوامل ساختاری، موقعیتی و فردی همزمان عمل کنند و شبکه‌های مجرمانه بتوانند از این شرایط برای جذب، انتقال یا بهره‌کشی از افراد استفاده کنند. نخستین دسته از عوامل، شرایط اقتصادی است. کمبود فرصت‌های اشتغال پایدار، نوسانات درآمد، وابستگی برخی خانوارها به فعالیت‌های غیررسمی و فاصله میان درآمد مورد انتظار و فرصت‌های واقعی می‌تواند زمینه‌ای ایجاد کند که وعده شغل در خارج از منطقه یا خارج از کشور برای برخی افراد جذاب شود. قاچاقچیان معمولاً از همین نیاز اقتصادی بهره می‌برند و با وعده کار، درآمد بالا، ازدواج یا مهاجرت قانونی اعتماد قربانی را جلب می‌کنند. در چارچوب پیشگیری چندسطحی نیز فقر و ناامنی اقتصادی از مهم‌ترین عوامل افزایش‌دهنده آسیب‌پذیری شناخته می‌شوند، هرچند به‌تنهایی علت قاچاق محسوب نمی‌شوند (Hopper, 2024).

اقتصاد غیررسمی یکی دیگر از عوامل قابل توجه است. در مناطق مرزی، بخشی از معیشت ممکن است در قالب مبادلات خرد، کار غیررسمی یا جابه‌جایی کالا و نیروی انسانی خارج از نظام‌های ثبت‌شده شکل گیرد. وجود اقتصاد غیررسمی به‌معنای مجرمانه بودن فعالیت‌های معیشتی مردم نیست، اما هنگامی که بخش مهمی از روابط کاری فاقد قرارداد رسمی، پوشش بیمه‌ای و نظارت قانونی باشد، تشخیص مرز میان اشتغال، انتقال نیروی کار و استثمار دشوارتر می‌شود. شبکه‌های قاچاق می‌توانند از همین خلأ نظارتی برای جذب افراد استفاده کنند. در چنین شرایطی، قربانی ممکن است تصور کند وارد یک رابطه کاری عادی شده است اما پس از انتقال، با محدودیت آزادی، ضبط مدارک، بدهکارسازی اجباری یا تهدید مواجه شود. بررسی‌های مرتبط با قاچاق انسان نشان داده‌اند که اشکال نوین بردگی اغلب در محیط‌هایی رشد می‌کنند که رابطه کار فاقد شفافیت حقوقی است (Assar & Bayabani, 2007).

بیکاری جوانان و محدودیت فرصت‌های تحرک اجتماعی نیز می‌تواند یکی از عوامل مهم باشد. جوانی که امکان دستیابی به شغل پایدار یا درآمد کافی را در محیط پیرامونی خود محدود می‌بیند، نسبت به پیشنهاد‌های مهاجرتی یا شغلی پرخطر پذیراتر می‌شود. قاچاقچیان از این وضعیت با استفاده از شبکه‌های آشنایی، واسطه‌های محلی یا ارتباطات مجازی بهره‌برداری می‌کنند. در چنین وضعیتی، همیشه اجبار اولیه وجود ندارد؛ بلکه فرایند قاچاق می‌تواند با رضایت ظاهری فرد آغاز شود و پس از انتقال به محدودیت آزادی یا بهره‌کشی منتهی گردد. این موضوع از نظر حقوقی اهمیت دارد، زیرا رضایت اولیه نباید سبب نادیده گرفتن فریب یا سوءاستفاده از آسیب‌پذیری شود (Habibzadeh et al., 2009).

دسته دوم عوامل به ساختار اجتماعی و خانوادگی مربوط است. خانواده‌های دارای مشکلات اقتصادی شدید، تعارضات داخلی، فقدان حمایت مؤثر یا تجربه خشونت می‌توانند محیطی ایجاد کنند که برخی اعضا، به‌ویژه نوجوانان و جوانان، به خروج از محیط خانواده یا پذیرش پیشنهاد‌های ناشناخته گرایش بیشتری داشته باشند. در مورد زنان و کودکان، وابستگی اقتصادی و محدودیت دسترسی به منابع حمایتی می‌تواند خطر را افزایش دهد. قاچاقچیان در بسیاری از موارد نه از زور آشکار، بلکه از روابط اعتماد و نیازهای عاطفی یا اقتصادی استفاده می‌کنند. بررسی‌های نوین بر ضرورت شناسایی این آسیب‌پذیری‌های چندگانه تأکید دارند (Wiener et al., 2024). از این رو، پیشگیری از قاچاق انسان باید علاوه بر کنترل مرز، به توانمندسازی خانوارهای در معرض خطر نیز بپردازد.

سطح آگاهی عمومی نیز عامل مهمی است. در مناطقی که اطلاعات درباره شیوه‌های جذب، خطرات مهاجرت غیرقانونی، حقوق کار و روش‌های گزارش‌دهی محدود باشد، شبکه‌های قاچاق با سهولت بیشتری می‌توانند قربانی جذب کنند. آگاهی‌های استخدامی غیرواقعی، وعده کار در خارج از استان یا کشور، وعده ازدواج یا تسهیل مهاجرت می‌تواند ابزار فریب باشد. آموزش عمومی باید بر این نکته تمرکز کند که خطر

قاچاق محدود به ربایش فیزیکی نیست و بسیاری از پرونده‌ها با پیشنهادهای ظاهراً عادی آغاز می‌شوند. سیاست‌های پیشگیری مبتنی بر چارچوب اجتماعی - بوم‌شناختی نیز افزایش آگاهی و تقویت عوامل حفاظتی در سطح جامعه را ضروری می‌داند (Hopper, 2024).

عامل مهم دیگر، موقعیت جغرافیایی و مرزی استان است. سیستان و بلوچستان از نظر وسعت و طول مرزهای زمینی دارای شرایطی است که نظارت کامل بر تمام مسیرهای تردد را دشوار می‌کند. وجود مناطق کوهستانی یا بیابانی، پراکندگی سکونتگاه‌ها و امکان استفاده از مسیرهای فرعی می‌تواند برای شبکه‌های قاچاق مزیت عملیاتی ایجاد کند. این مسئله در کنار ارتباطات اجتماعی و اقتصادی فرامرزی، امکان جابه‌جایی افراد را افزایش می‌دهد. تجربه کشورهای آسیای مرکزی نیز نشان داده است که مناطق قرارگرفته در مسیرهای مهاجرتی و تجاری، در صورت ضعف نظارت و همکاری منطقه‌ای، می‌توانند به مسیر قاچاق انسان تبدیل شوند (Koulayi, 2007). بنابراین، عامل جغرافیا نه یک علت مستقل، بلکه یک تسهیل‌کننده است که در تعامل با عوامل اقتصادی و نهادی عمل می‌کند.

مرز همچنین می‌تواند امکان چندمرحله‌ای شدن شبکه قاچاق را فراهم کند. ممکن است جذب قربانی توسط فردی در یک منطقه، انتقال توسط فردی دیگر و بهره‌کشی در منطقه یا کشور دیگری صورت گیرد. این تقسیم کار، اثبات سازمان‌یافتگی و شناسایی رهبران شبکه را دشوار می‌کند. به همین دلیل، تحلیل قاچاق انسان به‌عنوان جرم سازمان‌یافته اهمیت فراوانی دارد (Nourmohammadzadeh, 2024). اگر دستگاه عدالت کیفری تنها فرد انتقال‌دهنده را شناسایی کند، ممکن است ساختار اصلی شبکه، منابع مالی و ارتباطات آن باقی بماند. در نتیجه، تحقیقات مالی، تحلیل ارتباطات، ردیابی منابع و همکاری میان نهادها باید بخشی از راهبرد مقابله باشد.

مهاجرت نیز یکی از مهم‌ترین زمینه‌های قابل بررسی است. سیستان و بلوچستان به دلیل موقعیت خود در مسیر برخی حرکت‌های مهاجرتی قرار دارد و این وضعیت می‌تواند مرز میان مهاجرت غیرقانونی و قاچاق انسان را پیچیده کند. فردی ممکن است با هدف عبور از مرز و با رضایت خود هزینه‌ای به واسطه بپردازد، اما در ادامه به دلیل بدهکاری، ضبط مدارک یا تهدید مجبور به کار یا ارائه خدمات شود. در چنین شرایطی، پرونده از قاچاق مهاجران به قاچاق انسان تبدیل می‌شود. ضابطان باید توانایی تشخیص این تحول را داشته باشند؛ در غیر این صورت، قربانی ممکن است به‌اشتباه به‌عنوان متخلف مهاجرتی برخورد شود. اهمیت حمایت و شناسایی صحیح قربانیان در اسناد فراملی نیز مورد تأکید قرار گرفته است (Eyni, 2011).

عامل حقوقی و تقنینی نیز دارای اهمیت است. هرچه تعریف جرم مبهم‌تر باشد یا برخی اشکال بهره‌کشی به‌طور دقیق تحت پوشش مقررات قرار نگیرند، امکان فرار مرتکبان از پاسخ کیفری بیشتر می‌شود. مطالعات حقوقی ایران نشان داده‌اند که قوانین داخلی گام‌های مهمی در جرم‌انگاری قاچاق انسان برداشته‌اند، اما پیچیدگی جرم و تغییر شیوه‌های ارتکاب همچنان نیازمند تفسیر و اجرای دقیق است (Zagheli, 2015). از سوی دیگر، مقایسه نظام‌های حقوقی نشان می‌دهد که کارآمدی قانون نه تنها به متن جرم‌انگاری بلکه به هماهنگی میان تعریف قانونی، ادله اثبات، صلاحیت قضایی و حمایت از قربانی بستگی دارد (Bonyadi, 2010).

عامل اجرایی و نهادی نیز نقش تعیین‌کننده‌ای دارد. حتی قوانین مناسب در صورت ضعف اجرای هماهنگ اثر محدودی خواهند داشت. قاچاق انسان معمولاً نیازمند همکاری پلیس، مرزبانی، دستگاه قضایی، نهادهای حمایتی، ادارات مهاجرت و نهادهای اجتماعی است. اگر هر نهاد صرفاً بخشی از پرونده را ببیند، امکان از دست رفتن اطلاعات مهم وجود دارد. تجربه مطالعات بین‌المللی نشان داده است که راهبردهای اجرای قانون هنگامی مؤثرترند که با آموزش تخصصی مأموران و سازوکارهای شناسایی قربانی همراه باشند (Thammasiri, 2024). در سیستان و بلوچستان، ایجاد واحدهای تخصصی مشترک می‌تواند پاسخ نهادی را منسجم‌تر کند.

کمبود سازوکارهای حمایت از قربانیان نیز می‌تواند مانع کشف جرم شود. قربانی ممکن است از انتقام قاچاقچیان، اخراج، انگ اجتماعی یا برخورد کیفری با خود هراس داشته باشد و در نتیجه از ارائه اطلاعات خودداری کند. اگر فرد اطمینان نداشته باشد که پس از همکاری با

پلیس از سرپناه، خدمات درمانی، حمایت حقوقی و امنیت برخوردار خواهد شد، انگیزه همکاری کاهش می‌یابد. حمایت از قربانی باید بخشی از راهبرد تحقیق کیفری باشد، نه موضوعی جدا از آن. اسناد و مطالعات حقوقی بر این پیوند میان حمایت و تعقیب مؤثر تأکید کرده‌اند (Eyni, 2011).

فساد یا همکاری موردی برخی افراد با شبکه‌های قاچاق نیز می‌تواند به‌عنوان عامل تسهیل‌کننده مورد توجه قرار گیرد، هرچند نسبت دادن آن بدون شواهد روشن به ساختارهای رسمی صحیح نیست. شبکه‌های سازمان‌یافته برای کاهش خطر ممکن است تلاش کنند از ضعف‌های اداری، جعل اسناد، اطلاعات داخلی یا روابط غیررسمی استفاده کنند. از این رو، شفافیت اداری و سازوکارهای نظارتی قوی می‌تواند هزینه جرم را افزایش دهد. مفهوم جرم سازمان‌یافته نیز بر وجود شبکه‌های انعطاف‌پذیر، تقسیم وظایف و استفاده از فرصت‌های نهادی تأکید دارد (Nourmohammadzadeh, 2024).

عامل منطقه‌ای و بین‌المللی نیز اهمیت فراوان دارد. قاچاق انسان در استان مرزی نمی‌تواند صرفاً با سیاست داخلی کنترل شود. اگر شبکه در چند کشور فعالیت داشته باشد، شناسایی، تعقیب و انهدام آن مستلزم تبادل اطلاعات و همکاری قضایی است. اقدامات سازمان‌های منطقه‌ای در مبارزه با قاچاق انسان نشان داده است که ایجاد رویه‌های مشترک می‌تواند خلأهای میان کشورها را کاهش دهد (Sheikh al-Islami & Khorrami, 2014). همچنین، اقدامات جامعه جهانی علیه قاچاق نشان می‌دهد که بدون هماهنگی حقوقی و اجرایی، شبکه‌ها می‌توانند از تفاوت مقررات و ظرفیت‌های نهادی کشورها بهره‌برداری کنند (Shayegan, 2010).

نگرش اجتماعی به قربانی نیز عامل مهمی در استمرار یا کاهش قاچاق است. اگر جامعه قربانیان را مسئول وضعیت خود بداند، امکان بازگشت آنان به زندگی عادی کاهش می‌یابد و خطر قربانی‌شدن مجدد افزایش پیدا می‌کند. سرزنش قربانی به‌ویژه در پرونده‌های بهره‌کشی جنسی می‌تواند شدید باشد و فرد را از گزارش جرم بازدارد. یافته‌های روان‌شناختی نشان داده‌اند که نحوه پردازش هیجانی افراد می‌تواند بر قضاوت آنان درباره قربانی تأثیرگذار باشد (Wiener et al., 2024). بنابراین، آموزش رسانه‌ای و عمومی برای تغییر نگاه جامعه به قربانیان باید بخشی از سیاست پیشگیری باشد.

عامل فناوری نیز در سال‌های اخیر اهمیت بیشتری یافته است. جذب قربانی دیگر الزاماً از طریق واسطه‌های فیزیکی انجام نمی‌شود و شبکه‌های اجتماعی، پیام‌رسان‌ها و آگهی‌های اینترنتی می‌توانند برای ارتباط با افراد آسیب‌پذیر مورد استفاده قرار گیرند. این تغییر الگو موجب می‌شود که کنترل سنتی مرز به‌تنهایی کافی نباشد و نظارت هوشمند بر شیوه‌های جذب و تبلیغات فریبنده نیز ضرورت یابد. در نتیجه، قاچاق انسان در استان سیستان و بلوچستان باید به‌عنوان پدیده‌ای چندلایه در نظر گرفته شود که عوامل اقتصادی، اجتماعی، مرزی، مهاجرتی، حقوقی، نهادی، منطقه‌ای و فناورانه در شکل‌گیری آن با یکدیگر تعامل دارند.

تحلیل و بحث

برآیند تحلیل عوامل مؤثر بر قاچاق انسان در استان سیستان و بلوچستان نشان می‌دهد که این جرم از یک الگوی علی خطی پیروی نمی‌کند، بلکه حاصل تعامل مجموعه‌ای از شرایط است که برخی از آن‌ها آسیب‌پذیری قربانی را افزایش می‌دهند و برخی دیگر فرصت ارتکاب جرم را برای شبکه‌های قاچاق فراهم می‌کنند. در این چارچوب، می‌توان میان عوامل «فشارآور»، «فرصت‌ساز» و «تداوم‌بخش» تمایز قائل شد. فقر، بیکاری، ضعف حمایت خانوادگی و ناامنی اقتصادی در گروه عوامل فشارآور قرار می‌گیرند، زیرا افراد را به پذیرش پیشنهادها پرخطر سوق می‌دهند. مرزهای گسترده، مسیرهای غیررسمی و ضعف هماهنگی نهادی عوامل فرصت‌ساز هستند و نبود حمایت مؤثر از قربانیان یا ضعف همکاری منطقه‌ای می‌تواند به‌عنوان عوامل تداوم‌بخش عمل کند. چنین تحلیلی با رویکرد اجتماعی - بوم‌شناختی همخوان است که قاچاق را حاصل تعامل عوامل متعدد در سطوح مختلف می‌داند (Hopper, 2024).

یکی از مهم‌ترین نتایج تحلیلی این است که فقر نباید به صورت مستقل به عنوان علت قاچاق انسان معرفی شود. بسیاری از افراد فقیر هیچ‌گاه قربانی قاچاق نمی‌شوند و بسیاری از مناطق فقیر نیز الزاماً نرخ بالای قاچاق ندارند. آنچه اهمیت دارد ترکیب فقر با فقدان فرصت، ناآگاهی، شبکه‌های جذب و امکان انتقال است. در سیستان و بلوچستان، اگر فردی با محدودیت اقتصادی مواجه باشد اما به شبکه حمایتی قوی، اطلاعات کافی و فرصت اشتغال مشروع دسترسی داشته باشد، احتمال پذیرش پیشنهاد ناشناس کاهش می‌یابد. در مقابل، ترکیب نیاز مالی با وعده مهاجرت یا اشتغال می‌تواند او را در معرض فریب قرار دهد. این تحلیل با مطالعات منطقه‌ای درباره مهاجرت و قاچاق انسان هم‌راستا است (Koulayi, 2007).

عامل جغرافیا نیز باید در همین چارچوب تعاملی فهم شود. مرز به خودی خود جرم تولید نمی‌کند، اما می‌تواند هزینه انتقال را برای شبکه قاچاق کاهش دهد یا امکان فرار از حوزه قضایی را افزایش دهد. اگر نظارت مرزی با اطلاعات محلی، فناوری، همکاری بین‌نهادی و همکاری کشور همسایه همراه باشد، حتی مرز طولانی نیز لزوماً فرصت بالایی برای قاچاق ایجاد نمی‌کند. در مقابل، اگر کنترل پراکنده باشد و تبادل اطلاعات محدود باقی بماند، شبکه‌های مجرمانه می‌توانند از شکاف‌ها استفاده کنند. تجربه همکاری‌های منطقه‌ای علیه قاچاق انسان نیز نشان می‌دهد که کنترل مؤثر مرز بدون همکاری چندجانبه دشوار است (Sheikh al-Islami & Khorrami, 2014).

از منظر حقوق کیفری، یافته‌ها نشان می‌دهد که تمرکز صرف بر مجازات انتقال‌دهندگان سطح پایین شبکه می‌تواند اثربخشی محدودی داشته باشد. شبکه قاچاق معمولاً ساختاری چندلایه دارد که در آن فرد جذب‌کننده، واسطه، انتقال‌دهنده، تأمین‌کننده اسناد و بهره‌بردار نهایی ممکن است از یکدیگر جدا باشند. بنابراین، شناسایی ماهیت سازمان‌یافته جرم ضروری است. مطالعات حقوقی جدید نیز بر ضرورت جرم‌انگاری و برخورد با قاچاق انسان در قالب جرم سازمان‌یافته تأکید کرده‌اند (Nourmohammadzadeh, 2024). در سیستان و بلوچستان، این رویکرد می‌تواند اهمیت بیشتری داشته باشد، زیرا شبکه ممکن است از محدوده استان یا کشور فراتر رود.

یافته‌های تحلیلی همچنین نشان می‌دهد که شناسایی قربانی باید به عنوان حلقه مرکزی سیاست مقابله در نظر گرفته شود. اگر ضابطان قادر به تشخیص قربانی از مهاجر غیرقانونی یا همکار شبکه نباشند، دو پیامد منفی ایجاد می‌شود: نخست آنکه قربانی ممکن است مجازات یا اخراج شود و دوم آنکه اطلاعات ارزشمند درباره ساختار شبکه از دست می‌رود. اسناد فراملی بر ضرورت حمایت از قربانی و اجتناب از رفتارهایی که آنان را از مراجعه به مراجع رسمی باز می‌دارد تأکید دارند (Eyni, 2011). بنابراین، آموزش ضابطان باید بر مصاحبه مبتنی بر تروما، ارزیابی نشانه‌های اجبار و شناسایی سوءاستفاده از وضعیت آسیب‌پذیر متمرکز باشد.

مطالعه راهبردهای اجرای قانون در سایر کشورها نیز نشان می‌دهد که افزایش عملیات پلیسی بدون آموزش تخصصی یا سازوکار حمایت از قربانی، اثر پایدار ایجاد نمی‌کند (Thammasiri, 2024). این یافته برای استان سیستان و بلوچستان نیز قابل استفاده است. ظرفیت پلیس و مرزبانی زمانی افزایش می‌یابد که دسترسی به داده‌های مشترک، تحلیل شبکه، آموزش تخصصی و همکاری با نهادهای حمایتی وجود داشته باشد. تشکیل کارگروه‌های دائمی میان پلیس، دادستانی، مرزبانی، سازمان‌های اجتماعی و نهادهای مرتبط با مهاجرت می‌تواند از پراکندگی تصمیم‌گیری جلوگیری کند.

موضوع دیگر، نقش قوانین داخلی و کیفیت اجرای آن‌هاست. مطالعات حقوقی ایران نشان داده‌اند که قاچاق انسان در نظام کیفری مورد جرم‌انگاری قرار گرفته و ساختار کلی برای تعقیب آن وجود دارد (Habibzadeh et al., 2009). با این حال، تغییر شکل جرم، استفاده از فناوری، توسعه شیوه‌های جدید استثمار و نقش واسطه‌های متعدد می‌تواند نیازمند تفسیر پویا و تکمیل سازوکارهای اجرایی باشد. بررسی سیاست جنایی ایران نیز بر ضرورت توجه همزمان به پیشگیری، تعقیب و حمایت تأکید کرده است (Zagheli, 2015). این امر نشان می‌دهد که سیاست کیفری نمی‌تواند صرفاً بر تعیین مجازات سنگین‌تر متمرکز شود.

از منظر جرم‌شناسی، کاهش تقاضا برای بهره‌کشی نیز اهمیت دارد. قاچاق انسان زمانی سودآور باقی می‌ماند که تقاضا برای نیروی کار استثمارشده، خدمات جنسی اجباری یا سایر اشکال بهره‌کشی وجود داشته باشد. بنابراین، سیاست ضد قاچاق باید محیط‌هایی را که امکان بهره‌برداری از نیروی کار بدون نظارت فراهم می‌کند نیز هدف قرار دهد. این مسئله به‌ویژه در بخش‌های غیررسمی اقتصاد مهم است. تقویت بازرسی کار، ثبت روابط استخدامی و ایجاد مسیرهای قانونی برای اشتغال می‌تواند فضای بهره‌کشی را محدود سازد.

نتایج همچنین نشان می‌دهد که انگ اجتماعی و سرزنش قربانی از عوامل مهم کاهش گزارش‌دهی است. پژوهش مربوط به نگرش به قربانیان قاچاق جنسی نشان داده است که نحوه تنظیم هیجان می‌تواند بر میزان سرزنش آنان اثرگذار باشد (Wiener et al., 2024). این یافته نشان می‌دهد که آموزش عمومی نباید صرفاً اطلاعات حقوقی ارائه دهد، بلکه باید نگرش‌های اجتماعی درباره قربانی، اجبار، فریب و آسیب‌پذیری را نیز اصلاح کند. در جوامعی که قربانی نگران آبرو یا طرد اجتماعی است، حتی بهترین سازوکارهای رسمی نیز ممکن است بدون مراجعه قربانی کم‌اثر باقی بمانند.

یکی دیگر از نکات مهم، ضرورت همکاری بین‌المللی است. قاچاق انسان در مناطق مرزی اغلب دارای مراحل برون‌مرزی است و تعقیب آن ممکن است نیازمند تبادل اطلاعات، شناسایی هویت، انتقال اسناد و همکاری قضایی باشد. اقدامات جامعه جهانی نشان داده است که هماهنگی مقررات و همکاری پلیسی برای مقابله با این جرم ضروری است (Shayegan, 2010). همچنین، ظرفیت سازمان‌های منطقه‌ای برای هماهنگی میان کشورهای همجوار می‌تواند نقش مهمی در کاهش مسیرهای امن برای شبکه‌های قاچاق داشته باشد (Sheikh al-Islami & Khorrami, 2014).

در کنار اقدامات رسمی، جامعه محلی نیز باید در سیاست پیشگیری مشارکت داشته باشد. افراد محلی معمولاً شناخت دقیق‌تری از مسیرهای تردد، شیوه‌های جذب و تغییرات اجتماعی دارند. ایجاد سازوکار گزارش محرمانه، همکاری با معتمدان محلی، آموزش مدارس و مراکز اجتماعی و استفاده از ظرفیت سازمان‌های مردم‌نهاد می‌تواند امکان شناسایی زود هنگام موارد مشکوک را افزایش دهد. این نوع مداخله با رویکردهای جدید پیشگیری که بر تقویت عوامل حفاظتی در سطح جامعه تأکید دارند همخوان است (Hopper, 2024).

در تحلیل نهایی، راهبرد مؤثر برای سیستان و بلوچستان باید ترکیبی و منطقه‌محور باشد. این راهبرد باید توسعه اقتصادی و اشتغال را با کنترل هوشمند مرزی، آموزش عمومی، حمایت از قربانیان، تحقیقات مالی، تعقیب شبکه‌های سازمان‌یافته و همکاری بین‌المللی پیوند دهد. اگر تنها یک بعد مورد توجه قرار گیرد، شبکه‌های قاچاق می‌توانند خود را با شرایط جدید سازگار کنند. برای مثال، افزایش کنترل یک مسیر ممکن است شبکه را به مسیر دیگری منتقل کند؛ افزایش مجازات بدون حمایت از قربانی نیز ممکن است گزارش‌دهی را افزایش ندهد. از این رو، سیاست موفق باید انعطاف‌پذیر، مبتنی بر داده و متکی بر همکاری چندبهره‌ای باشد.

نتیجه‌گیری

قاچاق انسان در استان سیستان و بلوچستان پدیده‌ای چندعاملی و پیچیده است که نمی‌توان آن را صرفاً با یک علت اقتصادی، جغرافیایی یا حقوقی توضیح داد. یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که مجموعه‌ای از شرایط اقتصادی، اجتماعی، خانوادگی، جغرافیایی، مهاجرتی، نهادی و حقوقی در تعامل با یکدیگر زمینه شکل‌گیری و استمرار این جرم را فراهم می‌کنند. فقر، بیکاری و محدودیت فرصت‌های شغلی زمانی خطر قاچاق را افزایش می‌دهند که با ناآگاهی، ضعف حمایت خانوادگی، وعده‌های فریبنده و دسترسی شبکه‌های مجرمانه به قربانیان همراه شوند. به همین ترتیب، موقعیت مرزی استان به خودی خود علت قاچاق انسان نیست، بلکه در صورت وجود ضعف نظارتی، تعدد مسیرهای عبور، مهاجرت نامنظم و همکاری محدود میان نهادهای داخلی و منطقه‌ای می‌تواند به عاملی تسهیل‌کننده تبدیل شود.

یکی از مهم‌ترین نتایج پژوهش آن است که آسیب‌پذیری قربانیان باید در مرکز سیاست پیشگیری قرار گیرد. فردی که از فرصت شغلی، حمایت خانوادگی، آگاهی حقوقی و شبکه اجتماعی مناسب برخوردار است، در مقایسه با فردی که با ناامنی اقتصادی، مهاجرت اجباری، بی‌هویتی یا انزوای اجتماعی مواجه است، کمتر در معرض جذب شبکه‌های قاچاق قرار می‌گیرد. بنابراین، پیشگیری واقعی باید پیش از وقوع جرم آغاز شود و صرفاً به کنترل مرز یا دستگیری مرتکبان محدود نباشد. توسعه فرصت‌های اشتغال، آموزش عمومی، حمایت از گروه‌های آسیب‌پذیر و دسترسی آسان به خدمات اجتماعی از جمله اقداماتی هستند که می‌توانند زمینه‌های اولیه قربانی‌شدن را کاهش دهند.

در سطح حقوقی و کیفری، برخورد با قاچاق انسان باید بر ساختار شبکه‌ای جرم متمرکز باشد. دستگیری افراد سطح پایین یا انتقال‌دهندگان محلی بدون شناسایی سازمان‌دهندگان، منابع مالی و بهره‌برداران نهایی، تأثیر محدودی بر استمرار شبکه خواهد داشت. تحقیقات مالی، تحلیل ارتباطات و همکاری میان ضابطان، دستگاه قضایی و نهادهای اطلاعاتی باید بخشی جدایی‌ناپذیر از پرونده‌های قاچاق انسان باشد. همچنین، باید میان قاچاق انسان، قاچاق مهاجران و سایر جرایم مرتبط تمایز روشنی ایجاد شود تا قربانیان واقعی به‌اشتباه در جایگاه متهم قرار نگیرند.

تقویت نظام شناسایی و حمایت از قربانیان نیز ضرورت اساسی دارد. قربانی قاچاق ممکن است در زمان مواجهه با مأموران از ترس، تهدید، آسیب روانی یا نگرانی از اخراج قادر به توضیح کامل وضعیت خود نباشد. آموزش تخصصی نیروهای اجرایی برای شناسایی نشانه‌های اجبار، فریب، سوءاستفاده و بهره‌کشی می‌تواند کیفیت تشخیص را افزایش دهد. در کنار آن، ایجاد سازوکارهای امن برای اسکان، حمایت حقوقی، درمان روانی و بازگشت اجتماعی قربانیان باید در دستور کار قرار گیرد. هرچه اعتماد قربانی به نظام حمایتی بیشتر باشد، احتمال همکاری او در شناسایی و تعقیب شبکه قاچاق نیز افزایش می‌یابد.

سیاست پیشگیری در استان باید بر داده‌های محلی استوار باشد. ایجاد بانک اطلاعاتی مشترک درباره الگوهای قاچاق، مسیرهای تردد، شیوه‌های جذب، ویژگی‌های قربانیان و ساختار شبکه‌ها می‌تواند امکان طراحی سیاست‌های دقیق‌تر را فراهم کند. در حال حاضر، پراکندگی اطلاعات میان نهادهای مختلف می‌تواند مانع شناخت جامع پدیده شود. ایجاد سازوکار منظم برای تبادل داده میان پلیس، مرزبان، دادستانی، نهادهای اجتماعی، دستگاه‌های مهاجرتی و سایر سازمان‌های مرتبط می‌تواند این خلأ را کاهش دهد.

یکی دیگر از الزامات، تقویت همکاری با جوامع محلی است. سیاست ضد قاچاق زمانی موفق‌تر خواهد بود که مردم منطقه خود را بخشی از راه‌حل بدانند. آموزش در مدارس، دانشگاه‌ها، مراکز اجتماعی و رسانه‌های محلی، ایجاد کانال‌های امن گزارش‌دهی و همکاری با معتمدان و نهادهای اجتماعی می‌تواند ظرفیت پیشگیری را افزایش دهد. در این زمینه، باید از هرگونه رویکردی که ویژگی‌های قومی، فرهنگی یا معیشتی مردم منطقه را با جرم‌خیزی یکسان تلقی می‌کند پرهیز شود؛ زیرا چنین رویکردی علاوه بر فقدان مبنای علمی، می‌تواند اعتماد اجتماعی و همکاری مردم با نهادهای رسمی را کاهش دهد.

همکاری منطقه‌ای و فرامرزی نیز باید به‌عنوان یکی از ارکان اصلی سیاست مقابله در نظر گرفته شود. شبکه‌هایی که در دو یا چند کشور فعالیت می‌کنند، تنها با اقدامات یک‌جانبه قابل کنترل نیستند. تبادل اطلاعات درباره هویت مرتکبان، شناسایی مسیرهای انتقال، هماهنگی قضایی، کنترل اسناد و ایجاد رویه‌های مشترک برای حمایت و بازگرداندن قربانیان می‌تواند اثربخشی اقدامات داخلی را افزایش دهد. استان سیستان و بلوچستان به دلیل موقعیت جغرافیایی خود نیازمند سازوکارهایی است که ارتباط میان سیاست ملی و همکاری منطقه‌ای را برقرار کند.

در نهایت، مبارزه مؤثر با قاچاق انسان در سیستان و بلوچستان مستلزم گذار از رویکرد صرفاً واکنشی به رویکردی جامع، پیشگیرانه و چندسطحی است. توسعه اقتصادی، کاهش آسیب‌پذیری اجتماعی، ارتقای آگاهی عمومی، تقویت کنترل هوشمند مرزی، حمایت از قربانیان،

ارتقای ظرفیت تخصصی ضابطان، تعقیب شبکه‌های سازمان‌یافته و همکاری منطقه‌ای باید به‌طور همزمان دنبال شوند. موفقیت در این حوزه زمانی حاصل خواهد شد که سیاست‌گذاری بر شناخت واقعی شرایط استان، داده‌های معتبر و همکاری مستمر میان نهادهای دولتی و جامعه محلی استوار باشد. چنین رویکردی می‌تواند نه تنها وقوع قاچاق انسان را کاهش دهد، بلکه امنیت اجتماعی، اعتماد عمومی و حمایت از حقوق و کرامت افراد آسیب‌پذیر را نیز تقویت کند.

تعارض منافع

در انجام مطالعه حاضر، هیچ‌گونه تضاد منافی وجود ندارد.

مشارکت نویسندگان

در نگارش این مقاله تمامی نویسندگان نقش یکسانی ایفا کردند.

موازن اخلاقی

در انجام این پژوهش تمامی موازن و اصول اخلاقی رعایت گردیده است.

شفافیت داده‌ها

داده‌ها و مآخذ پژوهش حاضر در صورت درخواست از نویسنده مسئول و ضمن رعایت اصول کپی رایت ارسال خواهد شد.

حامی مالی

این پژوهش حامی مالی نداشته است.

References

- Assar, M. T., & Bayabani, G. (2007). International Human Trafficking and Its Consequences. *Karagah*(1), 76-103.
- Bonyadi, M. (2010). *A Comparative Study of Human Trafficking in Criminal Law* Shahid Ashrafi Esfahani Higher Education Institute, Department of Criminal Law and Criminology].
- Eyni, M. (2011). Protection of victims of human trafficking in transnational documents. *Legal Studies*(5), 139-173.
- Habibzadeh, M. J., Moghaddasi, M. B., & Jafari Dowlatabadi, A. (2009). Human Trafficking in Iranian Criminal Law. *Comparative Law Research*, 13(4), 99-123.
- Hopper, E. K. (2024). Human Trafficking Prevention: Using a Socioecological Framework to Moderate Risk and Promote Protective Factors. 9-51. <https://doi.org/10.1037/0000379-002>
- Koulayi, E. (2007). HUMAN TRAFFICKING IN CENTRAL ASIA. *The Quarterly Journal of Politics*, 37(4).
- Mo'tamedī, H., & Mostūfi Far, F. (2009). *Human Trafficking*.
- Nourmohammadzadeh, A. (2024). Criminalization of Human Trafficking as an Organized Crime. *Quarterly Journal of Internal Security Studies and Research*, 2(6).
- Shayegan, F. (2010). Global Community Measures to Combat Human Trafficking. *Journal of International Police Studies*(3), 5-26.
- Sheikh al-Islami, M. H., & Khorrami, M. (2014). Examining the Measures of the Economic Cooperation Organization (ECO) to Combat Human Trafficking as a Global Issue. *Central Eurasian Studies*, 7(2), 291-318.
- Thammasiri, K. (2024). Current Trends in Human Trafficking and the Effectiveness of Law Enforcement Strategies in Combating Sex Trafficking in Thailand. *Studies in Social Science & Humanities*, 3(7), 12-18. <https://doi.org/10.56397/sssh.2024.07.02>

- Wiener, R. L., Wiener, S. M., Haselow, R., McBride, B. B., & Sircy, K. R. (2024). Emotion Regulation Reduces Victim Blaming of Vulnerable Sex Trafficking Survivors. *Law and Human Behavior*, 48(4), 281-298. <https://doi.org/10.1037/lhb0000572>
- Zaghei, A. (2009). A Study of the Capacity of the International Criminal Court to Address the Crime of Human Trafficking. *Legal and Political Research*, 11(26).
- Zagheli, A. (2015). *Human Trafficking in Iran's Criminal Policy and International Instruments* (2nd ed.). Mizan.